

Riigieelarve eraldise kasutamise tegevus- ja tulemusaruanne

Projekt

Vana-Võromaa kultuuriomapära kasutava ettevõtluse tugitegevuste toetus 2018

Maaeluministeeriumi ja Võru Instituudi koostöölepe nr 6

Aruande esitaja: **Võru Instituut**

Tegevuste läbiviimise aeg: **02.01.2018 - 31.12.2018**

Aruande koostamise kuupäev: **9. jaanuar 2019**

Läbiviidud tegevuste kirjeldus ja tegevuste olulisemad tulemused

2018. aasta tegevusteks olid planeeritud Vana-Võromaa piirkonna omapäraga seotud arendustegevused:

1. Vana-Võromaa käsitööettevõtluse arendamine
2. Vana-Võromaa kultuuriruumi turundustegevused

Tegevustega haakub jätkuv taotlus Vana-Võromaa piirkondliku toetusprogrammi Uma Programm loomiseks.

Uma programmi rakendamise taotlemise käik

Vana-Võromaa piirkonna jaoks siseriikliku toetusprogrammi loomise kavatsus ja taotlus on olnud päevakorral aastast 2012, mil võrokeste ümarlaual Haanjas sõlmiti vastav koostöölepe. Kavandatava programmi (Uma programmi) eesmärgiks on Vana Võromaa kui kultuuriliselt omanäolise piirkonna majandusliku elujõulisuse hoidmine, toetades kohalike loodus- ja kultuuripärandi võimaluste kasutamist majandusliku toimekuse ja tööhõive parandamiseks.

Programmi loomise ettevalmistavat tööd on teinud Võru Instituut aastatel 2014-2017, kuid vaatamata iga-aastasele taotlusele ei ole programmile eelarvelisi vahendeid leitud ning programmiga alustamist on pidevalt edasi tõugatud.

Haldus- ja riigireformide tulemusel on 2018. aasta alguseks muutunud nii omavalitsuste suurused kui ka juhtimine, ümber on korraldatud osade arendusasutuste töö ning ülesanded, luuakse uusi arendusstrateegiaid.

Päevakorrale on kerkinud Kagu-Eesti programmi loomine, mis põhineb Vabariigi Valitsuse otsusel eraldada riigieelarvest raha programmi elluviimiseks 2019-2022 kokku 3,2 mln €.

Kagu-Eesti programmi loomise aruteludel on välja selgitatud piirkonna omavalitsuste ja maakondlike arenguorganisatsioonide esmased ootused programmi võimalikele tegevustele. 21.08.2018 Otepää seminaril määrati põhifookused, milleks on

- Kagu-Eesti tööstus- ja ettevõtlusalade ühine arendamine - ühine võrgustik tööstus- ja ettevõtlusalade arendamiseks ja turundamiseks ning toetus ettevõtlustaristu rajamiseks.
- Kagu-Eesti kui mahepiirkonna arendamine

Ülejäänud kokkulepitud eesmärgid (käivitada mulgi ja vana-võru programmid, leppida kokku avalike teenuste miinimumnõuded erinevate tasandite keskustes, rekonstrueerida Valga-Koidula raudtee, viia riigimaanteed mustkatte alla, Valga-Valka kaksiklinn) vajavad oma tegevustiku, fookuse või mastaabi tõttu täiendavaid lahendusteid.¹

Aruande koostamise ajaks ei ole selgunud, millised lahendused on välja pakutud Vana-Võromaa programmi käivitamiseks.

1. Vana-Võromaa käsitööettevõtluse arendamine

2018. aastal jätkati Vana-Võromaa käsitöövõrgustiku toimekava rakendamist.

Toimekava 2015-2020 tegevused toetavad piirkondliku käsitöö tootearenduse ja turustamise valdkondade arendamist, keskendudes valdkonna viiele võtmevajadusele:

- 1.1. Tugitegevused käsitöölistele piirkonna eripära kandvate toodete arendamiseks
- 1.2. Vana-Võromaa käsitöötoodete müüki ja reklaami toetav tegevus
- 1.3. Käsitööliste omavaheline koostöö ja teadmiste edasiandmine
- 1.4. Koostöö turismivaldkonnaga
- 1.5. Loomemajandus-keskuse tegevuste käivitamise ettevalmistused

Projektist toetatavad käsitöövõrgustiku tegevuste kulud olid koordinaatori palgakulud, e-poega seotud arendustööd (osaliselt), käsitöö esindusüritusel Tallinnas Mardilaadal käimise kulud.

Aruandes esitame selguse huvides ülevaate võrgustiku tegevusest tervikuna ning tegevuse tulemustest.

Võrgustiku toimimisest üldiselt

Käsitöövõrgustiku algatusrühm on praeguseks tegutsenud neli aastat Võru Instituudi eestvedamisel. Koostöövõrgustiku eestvedajateks on käsitööekspert Vilve Oja ning projektijuht Külli Eichenbaum. Võrgustik haarab käsitöölisi ja käsitööettevõtjaid üle Vana-Võromaa, inforingis on aasta lõpu seisuga 96 kontakti, neist 48 on aktiivselt võrgustiku ühistegevustes osalejaid. Aasta jooksul liitus võrgustikku 6 käsitöolist. 2018. aasta aprillis loodi aktiivsemate käsitööliste poolt MTÜ Vana-Võromaa Käsitöö (reg nr 80549378), mille eesmärgid toetavad eelpool nimetatud strateegiliste võtmeprobleemide 1.2., 1.3. ning 1.4. lahendamist. Esmalt on seltsi koondunud 18 käsitöolist, seltsi arengukava ning tegevuskava on koostamisel. MTÜ Vana-Võromaa Käsitöö on saanud üheks piirkondlikuks esindusorganisatsiooniks Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu üleriigilises võrgustikus.

1.1. Tugitegevused käsitöölistele piirkonna eripära kandvate toodete arendamiseks

Omapära-toodete loomiseks ja ideede ammutamiseks on projektijuhid käsitöölistele välja pakkunud mitmeid võimalusi. Igal käsitööliste kokkusaamisel on kujunenud üheks aruteluteemaks tootearendus - võrgustiku koordinaator Vilve Oja vahendab teiste käsitööliste kogemusi ning tutvustab uusi ideid. Oluline on võrgustiku sees üksteisele soovitude ning uute käsitöövõtete jagamine. Kevadpoolaastal toimusid käsitöötare Aila Näpustuudios regulaarsed õpitunnid, kust sai uusi ideid toodete loomiseks. Sügispoolaastal kasutati õppevõimalust VKHK kaudu ning Eesti Käsitööliidu mentorkoolituste süsteemist pakutavat koolitust. Õppimiseks kasutati ka käsitöölaatare väljapanekuid – analüüsiti laatarel nähtud kaupu ning väljapanekuid. Võromaa kirjade-mustrite andmebaasi infot kasutasid mitmed meistrid oma toodete arendamisel.

Toodete lugude osas nõustasid käsitöölisi Vilve Oja, Külli Eichenbaum ning Karille Bergmann.

Tulemus: Eri õppeviisidega on kogutud ideid ning teadmisi, mida kasutatakse kohaliku eripäraga toodete loomisel. Lisaks Vana-Võromaa mustrite-kirjade kasutamisele on võetud toodete arendamisel kasutusele rohkem ka võro keelt: nt kudumitesse kootakse võrokeelseid sõnu ning väljendeid, uute toodetena on võrukeelsete sõnadega ning retseptidega köögirätikud. Eripäraste toodete valik on aasta jooksul laienenud, hulk väljapakutud tooteideid ootavad rakendamist.

¹ Kagu-Eesti programmi töödokument 21. nov 2018, lk 9

1.2. Vana-Võromaa käsitöötoodete müüki ja reklaami toetav tegevus

1.2.1. Vana-Võromaa käsitööd esitleb ja turundab e-pood umapuut.ee, kus on aasta lõpu seisuga 27 erineva meistri/ettevõtte tooteid esitletud. Poe kaubavaliku täiendamine ning välja vahetamine toimus kogu aasta jooksul, sellega tegeles koordinaator Vilve Oja. Kaupade tootekirjelduste koostamisel ja tootefotode tegemisel aitasid käsitöölisi koordinaator Vilve Oja ja projektijuht Külli Eichenbaum.

Poe inglisekeelse kasutuskeskkonna jaoks tõlgiti ettevõtte Stilus Lingua OÜ poolt toodete kirjeldusi ning meistrite tutvustusi inglise keelde. Poe reklaamina toimivad FB leht UmaPuut <https://www.facebook.com/umapuut/> ning infot levitatakse ka Google Business tasuta võimalusi kasutades. Nende keskkondade haldamisega tegeles aasta jooksul koordinaator Vilve Oja.

Sotsiaalmeedia kaudu tasulise reklaamimise jõulueelsel ajal tellisime MTÜ-lt Vana-Võromaa käsitöö, sest seltsis on selle valdkonna head asjatundjad. Tasuliste reklaamikampaaniate mõju analüüsisime poe külastatavuse statistika põhjal. Aktiivsete kasutajate arv kasvas tavafoonilt (20-50 kasutajat päevas) mitmekordseks (kuni 260 aktiivset kasutajat), sel perioodil kasvas ka ostude/tellimuste hulk. E-poe külastuste ning ostu-tellimise andmestiku analüüs viitab, et e-pood toimib jätkuvalt ennekõike reklaamikanalina, kust leitakse meistrite toodete valik ja kontaktid või siis tutvutakse Vana-Võromaa käsitöö pakkumistega. Poe kasutajatest pooled on asukohast Tallinn, esmakülastajate osakaal on aasta keskmisena kõigist külastajatest 90% ümber.

Tulemus: e-poes on kaubavalik täienenud ja osaliselt vahetunud, reklaami ning postitustega on poe tuntus ning külastajaskond laienenud, leitud on uusi kliente.

1.2.2. Vana-Võromaa käsitöö esinduse osalemine olulisematel käsitöölaatadel Vana-Võromaal ja mujal:

2. juunil Võrus Uma Pido laadal sh kolme töötoa korraldamine,

6.-7. juulil Tartu Hansalaadal

4. augustil Seto Kuningriigis Lüübnitsal

11. augustil Pühajõe käsitöölaadal Võrumaal, Varese teeristis. Kahe töötoa läbiviimine.

19. augustil Ökofestivali laadal Karilatsis, Põlva Talurahvamuseumis

28. oktoobril Lindora laadal

8.-10. novembril XXI Mardilaadal Tallinnas Saku Suurhallis. Kõigil kolmel päeval oli Vana-Võromaa käsitöö esindus Mardilaadal hästi välja paistmas. Väljapaneku ning boksi kujunduse tööd telliti MTÜ Hinokatelt. Projekti toel kaeti sõidukulud (Merling Reisid OÜ) ning laada osavõtutasu.

Kolmel päeval osales kokku 8 käsitöölise/ettevõtjat, tooteid oli väljas 12-lt käsitööliselt.

Lisaks eelpool nimetatule korraldati jõulueelne käsitöö müük koos õpitubadega 10.-21. detsembril Võru Instituudis (Tartu tn 48, Võru).

Kõikidele laatadele ning üritustele väljaminekut koordineeris Vilve Oja, müügiga/esindamisega tegelesid käsitöölised ning ka võrgustiku koordinaatorid.

Tulemus: Vana-Võromaa käsitöö oli esinduslaatadel selgelt välja paistmas ning Vana-Võromaa käsitöö kui kaubamärk on reklaamitud. Käsitöölised panustavad ühistegevusse. Vana-Võromaa käsitöö oli silmapaistvalt esindatud Eesti käsitöö aasta tippsündmusel Mardilaadal.

1.3. Käsitöölise omavaheline koostöö ja teadmiste edasiandmine

Käsitöövõrgustiku tegevuste ja plaanide arutelud toimusid regulaarselt kord kuus (va suvekuud). 2018. a kokkusaamised toimusid 6.veeb, 7.märts, 18.aprill, 16.mai, 19.sept, 10.okt, 14.nov ja 5.detsembril. Kokkusaamistega seotud info, aruteluteemad, koostatud kavad ja materjalid on avaldatud Võru Instituudi kodulehel [Vana-Võromaa käsitöö](#) alamlehel.

Infovahetus toimib jooksvalt FB lehtede kaudu. Kogu võrgustikule avatud FB grupp 177 liikmega on nimega Vana-Võrumaa käsitöö <https://www.facebook.com/groups/349220601868327/> , lisaks on loodud MTÜ Vana-Võromaa Käsitüü FB leht <https://www.facebook.com/vanavoromaahandycraft/> Kevadpoolaastal toimus erinevaid meistritunde ning õpitubasid MTÜ Aila Näpustuudio ruumides. Uusi kontakte koguti laatadel nii müügitöö käigus kui toimunud õpitubades. Piirkonna käsitöö ajalugu tutvustati Loosi käsitöötoas 18.septembril ning osa võeti Põlva käsitööseltsi üritusest Himmastes 3. novembril. Oktoobrikuise ettevõtmise „Käsitöökojad üle maa“ raames toimusid õpitoad Uue-Antslas.

5.detsembril toimus mentorkoolitus Võru Instituudi ruumides, teemadeks „Käsitööettevõtlus kui elatusallikas. Oma hinna leidmine ja hinnakujundus. Maksud ja kuidas nendega toime tulla. Autoriõigused loomeettevõtluses.“ Lektoriks Maire Forsel.

MTÜ Vana-Võromaa Käsitüü on saanud piirkonna üheks esindusorganisatsiooniks Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu üleriigilises võrgustikus.

Tegevusi võtsid eest ning juhtisid koordinaator Vilve Oja ja projektijuht Külli Eichenbaum.

Tulemus: käsitööliste omavaheline koostöö on tugevamaks muutunud – ühistegevused on läbiarutatud ja planeeritud, toimib infovahetus ja tegevuste reklaam, toimub oskuste õpetamine ja müügikoostöö. Aasta jooksul toimus 8 ümarlaua-kokkusaamist. Aktiivsem osa võrgustikust tihendas omavahelist koostööd ja loodi MTÜ Vana-Võromaa Käsitüü.

1.4. Käsitöö tihedam lõimimine turismivaldkonnaga

Jätkati 2017. aastal alanud koostööd SA Võrumaa Arenduskeskusega: Võrgustiku koordinaator Vilve Oja ning projektijuht Külli Eichenbaum olid kaasatud aasta alguses toimunud Võru maakonna meenekonkursi korraldustoimkonda ning hindamiskomisjoni. Konkursilt leiti uusi kontakte ning ideid toodete edasiarendusteks. Koostööd on tehtud piirkonna õpilasfirmadega, ühe firma toode on ka e-poes esitletud.

Jätkati Vana-Võromaa kaubamärgi all oleva käsitöö vahendamist suvisel turismihooajal piirkonna turismisõlmpunktides: Munamäe torni lähistel müügipunktis, Rõuge turismiinfo majas ja Vahtseliina linnuse käsitöömajas.

Koostöö Vana-Võromaa kultuuriruumi turundamise tegevustega: Vana-Võromaa käsitöö teema on esile toodud Vana-Võromaad tutvustavas trükises ning Uma ja Hää trükises. Uma Puut on esindatud visitvoru teemalehel <http://www.visitvoru.ee/vorumaa-keele--ja-kultuuriparand> ning tuntud kohalike turismiettevõtjate ning arendustöötajate hulgas.

Tulemus: käsitöölised on saanud oma tooteid laiemalt müüa; meenekonkursi kaudu loodi uusi kohalikku eripära kandvaid turismimeeneid. Käsitöö teema on toodud Vana-Võromaa kultuuriruumi turundusse.

1.5. Loomemajandus-keskuse käsitöötegevuste käivitamise ettevalmistused

Loomemaja avamiseks Võru kesklinnas otsib Võru linn lisavahendeid rahvusvahelistest koostööprojektidest. 2018. aasta jooksul muutusid loomemaja plaanid hoone osas. Linnavalitsuse esindajatega on loomemaja tulevikku ning toimimispõhimõtteid arutatud, kuid päris sobivat ja oodatavat tulemust uus lahendus ei paku. Loometegevuse ruumide juurde esindus- ja müügiruumide väljaehitamine on küsitav, sest kohandamisele minev hoone asub kõrvalises kohas, kuhu ligipääs ostjate ning turistide jaoks on keeruline. Loomemaja töökodade osa võiks valmis saada kõige varem aastal 2021, valmimine sõltub rahastusvõimalustest. Käsitöövõrgustiku poolt on välja pakutud idee luua esinduslik käsitöö müügikoht uuendatud keskväljaku äärde, aga see idee on veel kaalumisel.

Senistes ruumides käsitüütares Võru linnas Aila Näpustuudios toimetasid käsitöölised aasta esimesel poolel, kuid stuudio plaanib laienemist ning vajab ruume oma töö korraldamisel. Aasta teisel poolel kasutas võrgustik ajutise lahendusena kokkusaamisteks ning tegevusteks Võru Instituudi saali. Esindusruumi probleem vajab jätkuvalt lahendamist.

Tulemus: avalikkusele suunatud käsitöötegevusi arendati I poolaastal Käsitüütares Aila Näpustuudios, teisel poolaastal kohandati tegevusi vastavalt ruumide võimalustele.

Tulemused 2018 lühidalt:

- Vana-Võromaa käsitöö on esinduslaatadel välja paistmas ning Vana-Võromaa käsitöö kaubamärki tuntakse üha laiemalt. Käsitöölised on loonud uusi piirkonna eripära esiletoovaid tooteid.
- Võrgustiku senised koostöötegevused on jätkunud, aktiivsemad võrgustiku liikmed on loonud MTÜ Vana-Võromaa Käsitüü, mille eesmärgiks on Vana-Võromaa kaheksa kihelkonna (Räpina, Põlva, Kanepi, Vastseliina, Hargla, Rõuge, Urvaste ja Karula) ajalooliste käsitöötavade uurimine, hoidmine, edasi andmine ja traditsioonilisel käsitööl põhineva ettevõtluse arendamine.
- Laienenud on info jagamine Vana-Võromaa käsitöö kohta nii käsitöö ringkondades (käsitöölised endi kaudu) kui ka Vana-Võromaa kultuuripärandi turundamises.
- Vana-Võromaa käsitöömeistrite eripäraste kaupade valikuga e-pood [Uma puut](http://umapuut.ee/) (<http://umapuut.ee/>) on laiendanud toodete valikut ning loonud regulaarselt toimiva süsteemi reklaam-teavituste levitamiseks erinevate e-keskkondade kaudu leidmaks uusi kliente ning koostööpartnereid.

2. Vana-Võromaa kultuuriruumi turundustegevused 2018

2018. aastal jätkas Võru Instituut koostöös partneritega (Võru ja Põlva mk turismikoordinaatorid, piirkonna muuseumid, Võrumaa Arenduskeskus) tööd Vana-Võromaa kultuuriruumi ja kultuuripärandi turundusplaani rakendamisel.

Kavandatud tegevused:

- 2.1. Viia Vana-Võromaa kultuuripiirkonnana turismiveebi visitestonia leheküljele;
- 2.2. Täiendada pildipanka ja luua esinduspilte piirkonna kultuuripärandi esitlemiseks;
- 2.3. Sündmuste/tegevuste aastaringi kalendri 2018 põhjal sündmuste turundamine eri kanalite kaudu, 2019. aasta sündmuste kalendri koostamine;
- 2.4. Vana-Võromaa kultuuripärandit tutvustavate võtmeorganisatsioonide töötajate turundusalaste teadmiste ning oskuste täiendamine: turundusseminaride korraldamine;
- 2.5. Vana-Võromaa kultuuripärandi tutvustamiseks infomaterjalide loomine, pressireiside korraldamine ning kultuuripärandi koolituse läbiviimine.

2.1. Viia Vana-Võromaa kultuuripiirkonnana turismiveebi visitestonia.ee leheküljele

Mitmetel läbirääkimistel EAS turismiarenduskeskuse sihtkohtade kliendisuhete juhi Kristiina Jorsiga täpsustasid uuenenud nõuded ning tingimused, mille alusel saab kultuuripiirkondi Eesti ametlikul turismiinfo lehel puhkaestis.ee (mille võõrkeelsed lehed on visitestonia domeeninimega) esitleda.

Projektijuht Külli Eichenbaum koostöös Võru ja Põlva mk turismi-koordinaatorite Kadri Moppeli ning Kristi Kahuga koostas tekstid Vana-Võromaad esindavate kultuuripärandi objektide kohta. [Visitvoru.ee](http://visitvoru.ee) ja visitpolva.ee veebilehtede andmebaasides tehti vastavad täiendused ning muudatused turismiinfopunktide töötajate abiga.

Peale mitmekordseid kooskõlastamisi EAS-iga sai meie meeskond Kristiina Jorsilt novembris kinnituse, et objektide nimekiri 35 esindusobjektiga vastab nende nõuetele ning lisada tuleb veel avalehe tekst koos esinduspildiga. Pildid on valitud, esindustekst koostatud ja see on kooskõlastamisel Vana-Võromaa omavalitsustega.

Peale avaldamist puhkaestis.ee lehel saab astuda järgmised nõutavad sammud, et piirkonda saaks esitleda välisturgudele suunatud visitestonia.ee eri keeltes lehtedel.

Tulemus: Ette on valmistatud materjalid Vana-Võromaa piirkonna esitlemiseks puhkaestis.ee lehel ja olemas on EAS-i poolne kinnitus, et materjalid vastavad nõuetele. Avaldamise aeg sõltub EAS-i tööjärjest.

2.2. Täiendada pildipanka ja luua esinduspilte piirkonna kultuuripärandi esitlemiseks

Pildipanga täiendamiseks koostas ning saatis projektijuht koostöö üleskutse piirkonda ning siinseid sündmusi jäädvustanud teadaolevatele fotograafidele. Koostööd tegid seitse fotograafi (Tiina Männe, Toomas Kalve, Ivo Raudjärv, Martin Mark, Kärt Salumets, Ülle Harju, Peeter Laurits), kelle kogudest on valitud 40 turunduses kasutusväärtusega fotot. Projektijuhi tööks oli suhtlemine fotograafidega, kasutuskordadel lubade hankimine, fotode kopeerimine, olemasoleva fotopanga süstematiseerimine, viidete ja legendide fikseerimine. Eelvaate kvaliteedis fotosid hoitakse Võru Instituudi serveris, kasutamisel tellitakse originaalid fotograafidelt. Uusi sisuturunduslikke pilte loodi sündmuste käigus, kuid eraldi fotosessioonide korraldamiseks rahalisi vahendeid ei õnnestunud leida. Pilte on aasta jooksul kasutatud Vana-Võromaa turundustegevustes nii e-meedias (FB, GB, kodulehed) kui ka paberkujul reklaamides (Vana-Võro voldik, Uma ja Hää 2018/2019 trükis, käsitöö voldik, seinakalendrid, plakatid jms).

Tulemus: kultuuripärandi eri nähtusi kajastavaid, turunduses ning reklaamides vajaolevaid kõrgekvaliteedilisi sisuturunduslikke pilte on kogutud koostöös fotograafidega. Pildipank on täienenud 40 fotoga suitsusaunakombestiku, lõõtspillimängu, kohaliku toidu, käsitöö ning maaelulaadi teemadel, fotosid on kasutatud piirkonna kultuuripärandi turundamises.

2.3. Aastaringne Vana-Võromaa kultuuripärandiga seotud sündmuste kava turundamine eri kanalite kaudu vastavalt võimalustele.

Vana-Võromaa kultuuripärandi sündmuste ja tegevuste kalendrit 2018 a. kohta täpsustati jooksvalt ja turundati nii turismitrükistes (trükiseid jagati nii kohapeal üritustel, turismiobjektidel kui messidel), veebikanalites (Euroopa kultuuripärandi aasta kalender, Eesti kultuurikalendrid, visitvoru ja visitpolva, nädala ürituste postitused FB-s, piirkonna promokampaaniates). Projektijuht korraldas sündmuste kohta info ning fotomaterjali hankimise või edastamise nimetatud kanalite jaoks.

Info levitamist e-meedias (FB postitused, turismivõrgustikud Võru ja Põlva mk-des, veebilehed) korraldasid peamiselt turismikoordinaatorid.

Aasta teises pooles planeeriti taas koostöös turismikoordinaatoritega ning sündmuste korraldajatega kalenderplaani 2019. a suuremate sündmustega, sh taotleti 2019. aastaks Vana-Võromaale toidupiirkonna tiitlit ja valmistati ette suitsusaunasümfoonia turundusplaani.

Seoses Vana-Võromaa piirkonna esitlemisega üleestilises turismiveebis asuti kavandama ka pärandipõhiseid turismituure piirkonnas, koostamist ootab kuus erinevat tematuuri Vana-Võromaal.

Tulemus: Vana-Võromaa sündmuste info on jõudnud eri reklaamikanalite mööda sihtgruppideni, see on toonud uusi külastajaid piirkonda, aga kasvatanud ka korduvkülastusi.

2.4. Vana-Võromaa kultuuripärandit tutvustavate võtmeorganisatsioonide töötajate turundusalaste teadmiste ning oskuste täiendamine: kahe turundusseminari korraldamine.

Jätkuna 2017. a novembris toimunud sissejuhatavale turundus-seminarile korraldasime 20. veebruaril ning 8. mail jätkuseminarid koostöös Marketingi instituudiga. Seminaride käigus koostati Anu-Mall Naaritsa nõustamisel ning juhendamisel konkreetsetele sihtgruppidele suunatud pakkumised koos turunduskanalite ja turundamistegevuste ajakavaga.

Turundusoskusi omandasid seminaride käigus Vana-Võromaa piirkonna turismiarendajad (koordinaatorid ning i-punktide töötajad) ning Vana-Võromaa muuseumite töötajad.

Turundusseminaride käigus sündis Vana-Võromaa muuseumide ürituste turundamiseks uudse lähenemisega turundusplaani: muuseumitundide ning haridusprogrammide turundamine haridusasutustele õppeaastapõhiselt ning haridusastmete kaupa. Loodud turundusplaani järgi valmistati ette ühine sisuline pakkumine ja rakendati sügisest kõigis neljas muuseumis.

Täpsemalt saab sellega tutvuda kodulehel <https://wi.ee/et/muuseumid/elamusope-muuseumis/>

Turismikoordinaatorid said seminarilt idee, kuidas ühiselt turundada siin piirkonnas ohtralt toimuvaid väikesündmusi. Nädala sündmuste regulaarne koondamine turismiinfo kaudu ning info levitamine eri FB kanalite kaudu sai alguse juunis ja jätkub.

Tulemus: toimus kaks turundus-seminari, mille tulemusi on rakendatud muuseumitundide ja väikesündmuste turundamisel. Kultuuripärandi turundamise oskusi kasutavad muuseumite ja turismivaldkonna töötajad ürituste kavandamisel ja läbiviimisel saamaks piirkonda uusi külalastajaid.

2.5. Vana-Võromaa kultuuripärandi tutvustamiseks infomaterjalide loomine, pressireiside korraldamine ning kultuuripärandi koolituse läbiviimine.

2017. aasta sügisel koostasime koos Võrumaa Arenduskeskusega Vana-Võromaa turundustegevusi toetava projekti taotluse Võrumaa liider-vooru, et katta väike osagi turunduskava rakendamise tegevuste rahavajadusest. SA Võrumaa Arenduskeskuse esitatud projekt sai positiivse rahastamisotsuse, ning 2018. aastal tehti projekti abiga:

2.5.1. Koostati ning anti välja Vana-Võromaa kultuuriruumi tutvustav trükis eesti-võru, läti-vene ning soome-inglise keeltes, igas keeles 5000 ex. Levitamine Vana-Võromaa turismiettevõtete kaudu ning messidel. Eesti-võro keeltes trükist veebis: <https://wi.ee/et/muuseumid/vana-voromaa-turismikaart/> ning võorkeeltes: <https://wi.ee/en/museums/travellers-guide/>

Võru Instituudi projektijuht koostas trükise tekstid, korraldas tekstide keeleteoimendamise, kaardimaterjali toimetamise, fotode kasutusload, võorkeelte tõlgete täiendava kontrolli, voldikute jagamise piirkonna võtme-ettevõtetele.

2.5.2. Korraldati kaks tutvustusüritust Vana-Võromaa piirkonna tutvustamiseks: 6. aprill Eesti venekeelse meedia ajakirjanikud tutvusid Võromaaga ning 12. sept Kubija hotellis Vana-Võromaa kultuuripärandi tutvustamine Eesti Turismifirmade Liidu grupile.

Projektijuht koostas mõlemal korral tutvustava programmi ning osales selle läbiviimisel.

2.5.3. Vana-Võromaa kultuuripärandit tutvustavate koolituste läbiviimine turismiettevõtete teenindajatele, giididele, arendustöötajatele. Toimusid 22. mail (Vana-Võromaa kultuurieripärad, võro keel, kohalik toit, lõõtsatavad) ja 30. okt (kohalikud lood, suitsusaunatava, ristipuud, Mõniste ning Karilatsi vabaõhumuuseumid).

Projektijuht koostas koolituse programmi, korraldas läbiviimise ja osales ka ise ühe koolitajana.

Tulemus: koostöös piirkonna turismikoordinaatoritega ning Võrumaa Arenduskeskusega on valminud Vana-Võromaa esindusmaterjaliks messidel ning piirkonnas kohapeal. Toimus kaks tutvustusüritust Vana-Võromaa kajastamiseks meedias ning pakkumisteks turismikorraldajatele. Toimus kaks Vana-Võromaa kultuuripärandit tutvustavat koolitust kohalikele turismiettevõtete teenindajatele, giididele, arendustöötajatele.

Turundustegevuste tulemused lühidalt kokkuvõetuna:

Võromaa kultuuripärandi turundustegevused on toonud Vana-Võromaa eripärase piirkonnana rohkem esile, suureneb piirkonna külastatavus, sh kultuurihuviliste külastajate hulk. Võromaa tuntumaid eripärasid (võro keel, suitsusaun, lõõtsatava, Uma Mekk, Uma Pido, käsitöö) kasutatakse kavakindlalt turundamisel. Regulaarne müügitegevus suurendab muuseumide külastatavust ja toetab piirkonna omapära-ettevõtlusega tegelevaid väikeettevõtteid. Kultuuripärandi turundustegevus toetab ka Vana-Võromaa positiivset kuvandit hea ning huvitava elukeskkonnana.

Turundustegevuste tulemuste hindamiseks saame kasutada vaid kaudseid hindamismeetodeid, nt võrrelda mitmesuguste külastusstatistika näitajate muutumist ajas, koguda ettevõtjate hinnanguid, jälgida meediakajastuste sisu ja hulka, jälgida klientide tagasisidet jms. Turundustegevuste mõju saab hinnata alles peale mitmeaastast regulaarset tööd, seega saab praegu kirjeldada ikka pigem oodatavat mõju.

Tegevuste tulemuste oodatav mõju lühikokkuvõttena

Käesoleva projekti alategevused ja nendest oodatavad tulemused ei ole kavandatud ühekordsena, need vajadused on välja kasvanud Uma programmi planeerimiseks tehtud eeltöö käigus.

Vastava programmi puudumisel on seni arendatud üksikuid ettevõtmisi, mille eesmärgiks on kultuuripärandit ja kohalikke loodusrikkusi kasutava ettevõtluse tugevdamine koostöö ning turundusabi kaudu, aga ka piirkonna kui terviku mainekujunduse suunamine.

Käsitöö valdkonna arendamine toetab piirkonna väikeettevõtluse arengut ning parandab perede toimetulekut käsitööst saadava lisisissetulekuga. Käsitöökaubad ja nende väljapaistvus on olulised piirkonna kultuurilise eripära esiletoomisel.

Vana-Võromaa piirkonna ettevõtlusele annaks hoogu tervikuna läbimõeldud ja eri ettevõtjate huve arvestav **paikkonnaturundus**, mis köidab atraktiivseteks terviklikeks pakettideks paiku, tegevusi ja sündmusi. Vana-Võromaa piirkonda on senini turundatud maakondade kaupa ning peamiselt vaatamisväärsuste põhisel. Paikkonna ainulaadne eripära – kultuurierisus – on jäänud tahaplaanile. Ometi on see just üks tugevaid arengueeliseid. Kultuuriruumis pakutavate tegevuste ning sündmuste selge ja kavakindel esitlemine (veebis, messidel, otseturundus sihtrühmadele) toob piirkonda uusi külastajate sihtgrupe ning annab uued arenguvõimalused (uued tooted, teenused, paketid) nii pärimusliku loomemajanduse, pärandtoidu kui ka turismiettevõtlusega tegelejatele.

Käsitöö, turismi ja kohaliku toidu valdkondade tihedam lõimimine loob uusi väljundeid piirkonna väike-ettevõtjatele olukorras, kus majandustegevus on hooajaline, tarbijaskond väheneb ning oskustega tööjõudu on keeruline leida.

Töösolevate arendusprojektide rakendamise pika perspektiivi tulemusena näeme piirkonna omapära võimalusi kasutavate väike-ettevõtete arvu kasvu, uudsete toodete ja teenustega ettevõtete lisandumist, ettevõtete käibe kasvu ja töökohtade lisandumist. Eripärase kultuuripiirkonna hea maine ning tuntus toob piirkonda tasapisi tagasi siinse päritoluga tegusaid ning ettevõtlikke inimesi, kogukonnad muutuvad tugevamaks ja paremini toimetulevaks.

Võrokeste omanäolise kultuuripärandi püsimise seisukohalt on praeguses globaliseerunud maailmas väga oluline toetada Vana-Võromaa majandus- ning ettevõtluskeskkonda, et võro kultuuri kandjatel ning selle kultuuri juurtega inimestel oleks võimalik oma kultuuriruumis väärikalt elada ja oma teadmised-oskused järeltulevatele põlvkondadele edasi anda.

Tegevuste tulevikuvajadused

Tegevused ja edasised vajadused. Vana-Võromaa kultuuripiirkonna omapäraga seotud valdkondades (puit, toit, turism ja loomemajandus) on piirkonna arendusasutuste koostöös leitud mõningaid võimalusi nende valdkondade arengut toetavaks koordineerimiseks (koostöövõrgustikud, ühisturundus, kontaktid, enesetäiendus). Puidu, toidu ja turismi valdkondades on toeks meede „Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks“, mis pakub mõningast koordineerivat tuge vähemalt kuni aastani 2020. Kultuuripärandiga seotud loomemajanduse valdkonna ja kultuuriruumi mainekujunduse arendustegevusi koordineerib Võru Instituut käesoleva projekti toel.

Loetletud valdkondade arendusvajadused ning tegevussuunad on suures osas välja töötatud Uma programmi ettevalmistava töö raames (arendusideede kogumine, hindamine, analüüs, tugitegevuste plaanid toidu, käsitöö ja säästva ehituse valdkondades). Võru Instituudi projektijuht Külli Eichenbaum osaleb nii toiduvõrgustiku kui turismi edendamise töörühmade sisulises töös, sest nende valdkondade ettevõtlus on otseselt seotud piirkonna kultuuri- või looduspärandiga. Tugevdamist vajab nende valdkondade omavaheline koostöö. Näiteks turismisektor on viimasel aastal haakunud rohkem loomemajanduse ja pärandtoidu teemadega, samas on turismiettevõtlus üheks väljundiks teistele valdkondadele. Head näited kultuuripärandi ettevõtluse sünergia tulemustest on olemas nii Peipsiveere kui Seto kultuuripiirkondadest – Seto külävüü ja Sibulatee. Taolised kultuuripärandi piirkonna erinevate valdkondade väikeettevõtjaid siduvad koostöövõrgustikud tekivad just ettevõtjateülese arendustöö tulemusena.

Vana-Võromaa kultuuripiirkonnas on vajadus panustada koostöö toetamisele, mis annaks uut või täiendavat lisaväärtust seni üsna killustunult toimetavatele ettevõtjatele. Tulevikuvaates annab Lõuna-Eesti pärandkultuuri piirkondade (mulgi, peipsiveer, seto, võro) ühine turundamine kogu Lõuna-Eesti regioonile positiivse majandusliku mõju, sest suurema piirkonnana ainulaadsete toodete/teenustega on võimalik tuua piirkonda pikaajalisema külastusega kultuurihuvilisi nii lähivälismaalt kui ka kaugemalt.

Piirkonna arendusorganisatsioonidel ja omavalitsustel on ootus eraldi Vana-Võromaa piirkondlikule toetusprogrammile. Loodud Kagu-Eesti programmi praeguseks paika pandud tegevussuunad ei paista hõlmavat kultuuripärandit hoidvat ning kasutavat ettevõtlust.

/digitaalselt allkirjastatud/

Rainer Kuuba

Võru Instituudi direktor

Aruande koostas:

Küll Eichenbaum

projektijuht

Tel 56611924